

PORNO, METRO, SPORNO: SÚČASNÁ GAY/QUEER KULTÚRA A HETEROSEXUÁLNE MASKULINITY

Michal Bočák

Abstrakt

Štúdia interpretuje interakciu gay/queer kultúry a heterosexuálnych maskulínit, osobitne hegemonnej maskulinity. Podrobne sa venuje gaypornu, pričom si všíma spôsoby, akými narába s kategóriou heterosexuality: na jednej strane ju fetišizuje ako dokonalú maskulinitu (v tzv. hetero gayporne), na druhej strane sa ju snaží aspoň symbolicky ovládnuť (napr. v žánri „zlomení hetero chalani“). Venuje sa i fenoménu „gay za peniaze“ a tzv. bisexuálnemu pornu. Ďalej analyzuje možný nástup post-identity, naznačený viacerými autormi, podľa ktorého „fixné“ identity ustupujú aktuálnemu positioningu subjektov na základe performovaných sexuálnych praktík (napr. gay identita „mužom, ktorí majú sex s mužmi“). Novými vizuálnymi diskurzmi konzumnej kultúry, viažucimi sa na maskulinitu, sú metrosexualita a sporno. Metrosexualita predstavuje nový typ maskulinity urbánneho pôvodu fetišizujúci mužské telo, sporno je novou ikonografiou inšpirovanou gaypornom, stavajúcou (heterosexuálnych) mužov na obdiv iným mužom akejkoľvek sexuality. Štúdia dospieva k záveru, že napriek domnejšej demokratizácii identít, evokujúcej úspech queer teórie či postmoderného konceptu „pomosexuality“, sú všetky identity naďalej kontrolované hegemonnou maskulinitou, navyše, v súčasnosti sa intenzívne podriaďujú konzumnej logike.

Kľúčové slová: gay – queer – maskulinita – hegemonna maskulinita – heterosexuality – porno – identita – post-identita – metrosexualita – sporno – gaze – konzumerizmus.

[121/122]

Zámerom textu je zmapovať spôsoby, akými gay/queer kultúra ovplyvňuje heterosexuálny maskulínny subjekt a naopak; akú úlohu zohráva gayskosť v projekte maskulinity ako takej a akým spôsobom „ideálna“ maskulinita tvaruje gayskú kultúru (či popkultúru). Štúdiá sa zameriava výhradne na maskulinitu stelesňovanú „biologickými“ mužmi.¹ Konkrétnymi okruhmi, na ktoré sa text koncentruje, sú:

1. porno,² v ktorom sa popri gayporne s jeho rozvinutou a ustálenou ikonografiou³ objavujú subžánre konštruujúce svojich aktérov a/alebo konzumentov ako heterosexuálnych mužov, ale aj (domnievam sa, súvisiaci) koncept heterosexuálne vystupujúceho gaya („*straight-acting gay*“),
2. metrosexualita, moderná konzumeristická maskulinita integrovaná do konceptu hegemonnej (heterosexuálnej) maskulinity, a
3. sporno – nový spôsob vizuálneho zobrazenia mužského tela objavujúci sa predovšetkým v športe, vychádzajúci z gay kultúry, azda najviac z porna, ktorý do pozície svojho recipienta vpisuje – naoko paradoxne – heterosexuálny mužský subjekt.

(GAY) PORNO = (GAY) SEX? NIE: BOJ O (GAY) IDENTITU

Čo je „nové“ v porne: „heterosexuálni“ muži ako účinkujúci a diváci v gay pornografii

Pornografická produkcia sa v ostatnom čase výrazne diverzifikuje; osobitne pod vplyvom diverzifikácie a mainstreamizácie rozmanitých, dosiaľ skrytých sexuálnych identít a sexuálnych praktík, teda pod vplyvom zmien sexuálneho konania, s ktorým porno – aspoň zdanlivo, komonsenzuálne – nadväzuje určitý vzťah. Súbežne sa však menia i diskurzívne praktiky produkcie a recepcie porna. Na strane produkcie je zaujímavý predovšetkým prechod od profesionálnych producentov pornografických obsahov k poloprofesionálnej a amatérskej produkcii. Na strane recepcie ide o prírastok potenciálnej a aj reálne využívanej možnosti byť sám tvorcom pornografických obsahov, spôsobený novými možnosťami technologicko-inštitucionálnej mediácie porna.

Rozčerenie dosiaľ pokojnej korporátnej hladiny pornografie spôsobili najmä zjednodušenie a všeobecné rozšírenie technológií (mobilné telefóny s integrovanými fotoaparátmi a kamerami,

-
- 1 Z analytických dôvodov kompletne vylúčim maskulinitu stelesňovanú „biologickými“ ženami. [122]
  - 2 Pred terminologizovaným výrazom pornografia je v štúdií uprednostnený hovorovejší výraz porno. Značí to príklon k anglo-americkému prúdu *štúdií porna* (*porn studies*; pozri napr. Williams, ed. 2004), ktoré snahu o „násilnú“ terminologizáciu niektorých fenoménov (v kontexte ďalších postštrukturalizmom a postmodernizmom významne ovplyvnených oblastí, napr. feminizmu, *black studies*, postkoloniálnych štúdií a i.) považujú za ich de facto naturalizáciu. Sporadicky však bude používaný aj výraz pornografia, a to v pozícii synonyma. [122]
  - 3 Ikonografiu tu chápem ako súbor vizuálnych diskurzívnych prostriedkov a praktík súvisiacich s určitou oblasťou; vizuálny diskurz. [122]

webkamery, poloprofesionálne kamery, *user-friendly* softvér na editáciu videa a pod.) a rozšírenie dostupnosti webu, a to aj do privátnej sféry. Azda najradikálnejší zlom [122/123] v povahe pornoprodukcie a pornorecepce priniesol však až nástup webu 2.0, tzv. sociálneho webu, ktorého podstatou (a v tomto kontexte prednosťou) sú intuitívne ovládané webové služby, umožňujúce jednoduché zdieľanie akýchkoľvek (primárne) používateľmi generovaných obsahov v rámci konkrétnej webovej komunity. (O'Reilly 2005) V kontexte porna sú jednoznačne najvýznamnejšie služby určené na zdieľanie videoobsahov, charakteristické – podľa vzoru všeobecne zameraanej globálnej jednotky v tomto smere, *YouTube.com* – výrazom *tube* (angl. slang. telka) vo svojom názve (napr. *XTube.com*).⁴

Navyše, komplexné prestúpenie vizuálnej kultúry pornografickou ikonografiou (t. j. zdroj akejsi pornografickej logiky) prispieva k čoraz vyššej akceptácii pornografie (a v podstate akoľkoľvek verejne performovaného sexu).

Ďalšia časť textu sa bude venovať subžánrom pornografie, ktoré naznačujú vo svojich označeniach a/alebo zobrazovaných sexuálnych praktikách prelínanie mužskej homosexuálnej (angl. *gay*) a mužskej heterosexuálnej (angl. *straight*) túžby a ich vzťahu s novokonštituovanými sexualitami: pôjde predovšetkým o tzv. heterosexuálne gayporno (angl. *straight gay porn*)⁵ a bisexuálnu pornografiu (angl. *bi porn*).

Už sa nemusíš definovať – hlavne si to uži!

Jeden z najznámejších pornoportálov XTube.com sa v roku 2009, päť rokov od svojho vzniku, veľmi podstatne zmenil. Pôvodne sa na úvodnej stránke vyskytovala možnosť zvoliť si ako vstupný filter jednu z kategórií *gay*, *hetero* a *oboje* (*gay*, *straight*, *both*). V súčasnosti má návštevník stránky zaškrtnutím jednej z možností doplniť dve tvrdenia: 1. *Som a) muž, b) žena* a 2. *Páčia sa mi a) ženy, b) muži*.⁶ Takto sa už muž, ktorý sa identifikuje ako heterosexuálny, nemusí „identifikovať“ ako gay, aby si mohol prezerať homoerotické videá. Podobné vyjadrenia naznačujú, že preferencia určitého druhu pornografie nie je kauzálna podmienená sexuálnou sebaidentifikáciou, že virtuálny sex (kam by sme webové porno mohli zaradiť) je ideálnou živnou pôdou na rozvázovanie vzťahu sexuálna prax – identita. Objavilo sa už niekoľko prác, ktoré podobný trend, v rozmanitých súvislostiach, identifikujú aj v sociálnej realite (napr. Connell 1992, Simpson 1994a, Escoffier 2003, Payne 2007).

4 Pre web druhej generácie je charakteristické tagovanie (angl. *tag* – prívlastok, nálepka, visačka a pod.), pomenúvanie obsahu uploadovaného na web samotným uploaderom. Hovorí sa teda o princípe *folksonomy* (angl. *folk* – ľud, ľudový), definícii a priradovaní kategórií, značiek používateľom. (O'Reilly 2005) Vo vzťahu k pornu je to kľúčová zmena, pretože sexuálne praktiky obsiahnuté v danej pornosnímke už nemusia byť pomenúvané na základe korporátneho konsenzu; naopak, individuálni tvorcovia obsahov pornostránok majú väčšiu moc nad definovaním sexu prostredníctvom porna. [123]

5 Napriek významovému paradoxu budem v ďalšom texte spojenia typu „heterosexuálny gay“ používať bez úvodzoviek, rešpektujúc sebadefiníciu subjektov. [123]

6 Angl. *I like...* tu možno alternatívne preložiť napr. ako *Mám rád/rada...* či *Preferujem....* [123]

Gay ako exklúzia: príčina zrodu post-gay éry?

Pod vplyvom emancipačného hnutia gayov, lesbiab (a neskôr bisexuálov a ďalších sexuálnych minorít) sa postupne kryštalizovali pomerne jednoznačné identity. Ide o excelentný [123/124] príklad, spivakovsky povedané, strategicky esencialistickej politiky identity (Spivak 1987).

Liberalizovaná, konzumerizmom transformovaná sexualita, postupne zbavovaná imperatívu reprodukcie, zaujíma pozíciu lifestylu.⁷

Queer teória, tretia vlna feminizmu (resp. postfeminizmus), postkoloniálne štúdiá a ďalšie oblasti poznania, ktoré sa stretávajú pri otázkach identity, subjektivity a moci, postupne poukazovali na to, že homogenizácia identít je síce účinnou politickou zbraňou, má však vysoký potenciál obrátiť sa proti svojim tvorcom – aj tým, že nová zjednotená identita vždy ponúka majorite (v tomto prípade hegemonnej heterosexuálnej maskulinite) ešte účinnejší spôsob na monitorovanie, diskurzívnu a sociálnu exklúziu minoritnej identity; efektívnejší než je to pri nesúrodeji a nespojitej množine jednotlivcov.

Postštrukturalistické uvažovanie, ktoré ako metodologický koncept ponúklo, okrem iných, dekonštrukciu, sa prejavilo najprv snahou odhaľovať diskurzívne a sociálne praktiky konštrukcie dominantných identít, ktorá by mohla prispieť k ich destabilizácii, k uvedomeniu si (aj) ich prirodzenej ne-prirodzenosti.

I gay identita sprvoti slúžila na stmelenie homosexuálnych mužov do unifikovaného kolektívneho subjektu. Univerzálne zákonitosti fungovania diskurzu sa jej však nevyhli – diskurz je totiž v princípe budovaný na podporu niekoho a zároveň na úkor niekoho iného. Postupne sa začali ozývať hlasy volajúce po demokratizácii uzatvárajúcej sa post-stonewallovskej gay identity. Tá masovo zasiahla popkultúru, ktorá sa na oplátku pričínala o jej reflexívne založené udržiavanie (gay ikony sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia zosobnené členmi skupiny Village People sú toho príkladom). O tom, že gay identita je azda viac špecifickou kultúrnou než sexuálnou kategóriou, sa bez okolkov, no o to výstižnejšie vyjadrila Rachel Bussel: „Kultúrne vzaté, byť ‚gayom‘ nie je len o tom, s kým šukáte, ale o tom, ako sa prezentujete svetu, a o celej tej ‚výbave‘, dobrej i zlej, ktorá sa vzťahuje na ideu gayskosti.“ (Bussel 2006).

V situácii, keď bol gay diskurz kolonizovaný (iba) určitými diskurzívnymi a sociálnymi, t. j. aj sexuálnymi praktikami, nie je vlastne – z pozície queer teórie ako analýzy marginalizovaného v oblasti pohlavia-genderu-sexuality – natoľko prekvapivé, že sa objavujú muži, ktorí sa napriek sexuálnym objektom viac-menej zdieľaným s gay komunitou, odmietajú do nej zaradiť a volia si opisné, avšak od gay konotácií „oslobodené“ označenie „muži, ktorí majú sex s mužmi“.⁸

7 Podľa Johna D’Emilia je gay identita produktom kapitalizmu, ktorý ju (a kreovanie identít a lifestylov vôbec) umožnil zvyšovaním ekonomickej nezávislosti individuálnych subjektov, vytvorením a rozširovaním voľného času a pod., ako aj upustením od trvania na prokreatívnej funkcii sexu, keďže človek sa mohol o seba postarať i mimo rodiny (D’Emilio 1983). [124]

8 Termín (angl. *men who have sex with men*) pôvodne zavedený epidemiológmi slúžiaci na označenie mužov s mužským sexuálnym objektom bez ohľadu na ich identifikáciu. (Ward 2008: 431) Joe Kort (2008) dokonca predraďuje tomuto pomenovaniu atribút heterosexuálni. [124]

Signály odmietania uniformity gay identity a súvisiacu preferenciu hovorenia o sexe ako súbore aktov, nachádzame naprieč celou queer, ale i heterosexuálnou kultúrou. Napr. Mark McLelland charakterizuje najnavštevovanejšiu webstránku pre mužov, ktorí majú [124/125] sex s mužmi, *cruisingforsex.com*, ako „jednu z množiacich sa ‚post-gayských‘ kultúrnych formácií [, ktorá] nie je o sexuálnej *identite*, ale o sexuálnych *aktoch* a sexuálnych *pôžitkoch*“ (McLelland 2007: 80; zvýraznené v origináli).⁹

Podobne Jane Ward (2008: 416) charakterizuje „heteroerotickú kultúru“, založenú na odmietaní gay identity, lifestyle (ba dokonca i „gay“ sexu), kde sexuálna aktivita medzi „heťákmi“ (*straights*, slang. často i v tvare *str8s*) je subjektmi racionalizovaná ako sex „nekomplikovaný, bez emócií a zaručený“ (podľa tejto hypermaskulínnej logiky možný len medzi heterosexuálnymi mužmi) (ibidem: 421). Ide o viac *homosociálny* než *homosexuálny* akt,¹⁰ v ktorom je základom „model adolescentného priateľstva či [...] ‚neškodná‘, ‚proto-sexuálna‘ masturbácia v kruhu“ a esencalizujúca domnienka, že „[i]ba tí, ktorí sú ‚dost mužmi‘ a ‚dostatočne nad vecou‘ budú sex medzi chalanmi (*dude-sex*) chcieť alebo ho budú schopní zvládnuť“ (ibidem: 421).

Nová, podľa všetkého značne fluidná identita, ktorá sa črtá na pomedzí už relatívne pevne vymedzených sexualít, heterosexuality a bisexuality, je „bi-zvedavosť“ (angl. *bi-curiosity*); osoby, ktoré sa označujú ako *bi-curious*, sa väčšinou definujú ako heterosexuálne a ich zámerom je hľadať nové možnosti vlastnej sexuálnej realizácie skúšaním sexuálnych interakcií s osobami rovnakého pohlavia.

Na základe týchto tendencií sa vynárajú viaceré otázky. Naznačujú označenia typu „hetero, ktorý má sex s mužmi“, neschopnosť gayov definovať a adekvátne performovať maskulinitu? Je heterosexuality natoľko pevne inkorporovaná v maskulinite, že z nej gayov vytláča? Pristúpili gayovia na heterosexistickú premisu, že gayskosť maskulinitu oslabuje? Nejde skôr len o kolonizáciu gaystva (angl. *gayness*) heterosexuality (a – v heterosexuality už obsiahnutou – maskulinitou)? Zabezpečí deklarovanie heterosexuality sociálne uznanie sexuálnej aktivity medzi mužmi? Alebo je cieľom udržanie konzistentnej predstavy o sebe samom? Môžeme súčasnosť považovať za koniec identity? Ak áno, pre všetkých? Ide o postmoderný prístup, zhmotnený v koncepte pomosexuality, sexuality „bez nálepiek“, ktorý má byť zdrojom radosti pre tých,

---

9 „Zatiaľ čo participácia v rámci ‚gay scény‘ zväčša počíta so schopnosťou vytvoriť si určitý ‚look‘, všetko, čo potrebujete na participáciu vo svete CFS [*cruisingforsex.com*, pozn. M. B.], je prístup na internet.“ (McLelland 2007: 83) [125]

10 S pojmom homosociálna túžba pracuje Eve Kosofsky Sedgwick (1985: 1–5). Autorka samotnú homosocialitu charakterizuje slovami „sociálne zväzky medzi medzi osobami rovnakého pohlavia“ asexuálnej povahy (ibidem: 2). Sedgwick, všímajúca si vo svojej knihe vzťahy mužov, však zámerne komplikuje zdanlivú rozviazanosť homosociality a homosexuality vytvorením – ako sama konštatuje, oxymoronu – „homosociálna túžba“ („*homosocial desire*“). Berúc do úvahy aj vzťahy žien konštatuje, že kým v prípade žien sú homosocialita a homosexualita úzko previazané (pojmy tvoria póly kontinua), v prípade vzťahov medzi mužmi sú chápané dichotomicky – Sedgwick (1985: 5) hovorí o „na jednej strane, relatívne kontinuálnom vzťahu ženských homosociálnych a homosexuálnych zväzkov a, na druhej strane, radikálne diskontinuálnom vzťahu mužských homosociálnych a homosexuálnych vzťahov“. [125]

ktorí propagujú rôznorodosť sexualít? Alebo je to rozkladanie gayov, smerujúce k ich opätovnej kontrole? [125/126]

Nakoniec sa každý z nich podvolí: zlomení heterosexuáli

Podľa Johna Mercera (2003: 286), „pornografia zaujíma centrálnu miesto v gay kultúre ako azda najdôležitejšie vyjadrenie gay identity, konštruované gaymi a pre gayov“. (Širšie napr. Escoffier 2003 : 535n.) Ak teda nastupuje éra nového gayporna, resp. post-gay porna, pravdepodobné sú i posuny samotnej gay identity.

Osobitným subžánrom, ktorý sa vyvinul v rámci gay pornografie, sú snímky zobrazujúce „zlomených“ heterosexuálnych chalanov“. V tomto zmysle reprezentatívna webstránka *BrokeStraightBoys.com* už vo svojom podtitule sebavedome konštatuje: „Každý heterosexuálny chalan má svoju cenu.“

Východiskom naratívnej štruktúry žánru je konštruovanie heterosexuality aktérov. Diskurzívnymi prostriedkami, ktoré sa tu uplatňujú, sú napr. rozhovor kameramana/režiséra s aktérmi, obsahom ktorého je ich predošlá a výhradná heterosexuálna skúsenosť/orientácia (je vôbec pozoruhodné, že prvé, čo sa v gayporne deje, je rozhovor o ženách), vzájomné zoznámenie mužov, ktorí budú v snímke účinkovať a pod.

Žánrovou vetvou *broke straight boys* sú „nováčikovia“ (angl. *first-timers*), pri ktorých je podstatné zdôraznenie ich (gay) panictva. V podstate tu nenachádzame výraznejšie odlišnosti od analogického žánru heterosexuálneho porna stavajúceho na panenstve dievčat/žien, hoci niekedy sa zdôrazňuje, že nováčikovia dosiaľ sexuálne naplno žili so ženami, majú priateľku a pod., a to v snahe ukázať, že nie sú na sex s mužom „odkázaní“, ale že sú „normálni zdraví chlapi“, u ktorých je predchádzajúca heterosexuálna skúsenosť absolútnou samozrejmosťou.

Codou tohto typu naratívu často býva rozobratie sexuálneho aktu: opäť prichádza na scénu v princípe extradiegetický hlas, ktorý sa pýta „nováčka“ na prežívanie sexu a pod., a to osobitne penetrovaného muža. Telesnosť je tu teda jedinou relevantnou stránkou sexu – akoby tu bol predpoklad, že aktívna rola v análnom sexe je pre muža normálna a prežíva ju rovnako bez ohľadu na to, koho penetruje. Naopak, pasívna rola, rola penetrovaného, je považovaná za radikálnu zmenu; je totiž rituálnou gay iniciáciou (k tomuto problému pozri ďalej).

Osobitnú úlohu zohrávajú v „broke“ žánri rôzne „významové skratky“, ako sú insígnie, rekvizity a dekorácie.¹¹ Insígnie ako nosiče informácií o statuse, pozícii aktérov zväčša pomáhajú konštruovať aktérov scény ako (hyper-)maskulínne subjekty: využívajú sa uniformy hasičov, policajtov, športové dresy a pod.; s čím, samozrejme, súvisí aj voľba príslušných rekvizít (ako symbolicky významných prvkov prostredia).

Navyše, v straight gayporne nezriedka tvoria zvukovú kulisu vzdychajúce ženy (porov. aj Escoffier 2003: 546, 547). Vzhľadom na to, že pornosnímky sú bežne v postprodukčnom procese upravené odfiltrovaním niektorých ruchov, a – to však skôr v profesionálnej produkcii – dokon-

11 K termínom pozri Rusnák 1999: 200; prípadne Rusnák 2002: 36–38. [126]

ca nadabovaním účinkujúcich, ženské hlasy v pozadí sexuálneho aktu medzi mužmi môžeme interpretovať ako ďalšiu diskurzívnu praktiku legitimizujúcu heterosexuálnu účinkujúcich. Ak je totiž porno za bežných okolností dotvárané do audiovizuálne [126/127] ideálnej podoby, neskrývanie, ba, naopak, sofistikované predkladanie „dôkazu“, že heterosexuálnym mužom sa musí k sexu s mužom pustiť to, čo ich *naozaj* vzrušuje – heterosexuálne porno –, aby boli schopní homosexuálneho aktu, sa stáva signifikantným.

Pornografia je diskurz, a tak, logicky, aj pre ňu platia všeobecné charakteristiky diskurzu. Aj porno je napriek svojej rozsiahlej snahe naturalizovať sa ako prostriedok reprezentácie sexuálnych fantázií, „výpoveďou moci a o moci“, politickou aktivitou. Slovom Fairclougha (1992: 67), „diskurz ako politická praktika nie je iba *dejiskom* boja o moc, ale je tiež *objektom* stávky v boji o moc“ (kurzíva M. B.) či, inak povedané, diskurz je semiotické bojisko, na ktorom sa bojuje semiotickými zbraňami a o semiotické zbrane. Ovládnutie porna s jeho významným postavením v projekte sexuality vlastnými významami umožňuje vlastnú definíciu sexuality, ktorá má, pri komonsenzuálnej viere v porno ako reprezentáciu sexu (resp. pri každodennom blahosklonnom zabúdaní, že ňou nie je), značný potenciál pôsobiť na svoje publikum.

„Lámanie“, „dobývanie“ heterosexuálov je odrazom viery gay kultúry, že za určitých okolností (napr. za peniaze) „pôjde“ každý, že ani heterosexuálna (rovnako ako homosexualita) nie je fixná. Okrem toho, heterosexuálna, na rozdiel homosexuality, nie je v dominantnom diskurze (ktorý v gaydiskurze stále zanecháva hlboké odtlačky) stigmatizovaná femininitou, takže objektom mužov hetero gyporna sú „absolútne“ maskulínni muži (a heterosexuálna je tu možno iba „insígniou“ maskulinity). Porno tak dáva v tomto smere gayom aspoň symbolickú moc nad heteronormatívnou binaritou, podobne ako post-gay porno určené mužom identifikujúcim sa heterosexuálne umožňuje symbolickú kolonizáciu Iného (gayského).

Koľko stojí identita: „gay za prachy“

Fenomén účinkovania heterosexuálne identifikujúcich sa mužov v gay pornografii pre finančný zisk je performovaním roly vedome oddelenej od pocítovanej identity, ktorý poukazuje na postštrukturalistickú tézu o sexualite ako fluidnom, v princípe výhradne situačne viazanom performatíve.

Escoffier (2003) sa vo svojom výklade fenoménu *gay-for-pay* opiera o teóriu sexuálnych skriptov (resp. scenárov, angl. *sexual scripts*) Williama Simona a Johna Gagnona (1999), ktorí rozlišujú tri sexuálne scenáre – kultúrne, interpersonálne a intrapsychické. Prvý typ zahŕňa inštitucionálne rámce sexuálneho správania, druhý vyjadruje túžbu sociálneho „herca“ stať sa (aspoň dočasne a aspoň pomocným) „scenáristom“ svojej sexuálnej aktivity a tretím typom je túžba aktéra vnútorne prežívaná v podobe sexuálnych fantázií. Vzťahy jednotlivých sexuálnych scenárov sú v rôznych kultúrach, v rôznych časoch a u rôznych jedincov štruktúrované rôzne. V tzv. postparadigmatických spoločnostiach (zahŕňajúcich aj spoločnosti západného typu), v ktorých sú sociálni (v tomto kontexte sexuálni) aktéri na to, že sociálny život sa skladá z rôznych, oddelených sfér, zvyknutí, „stvárnenie tej istej roly v rámci rôznych sfér života alebo rôznych rol v rámci totožnej sféry si rutinne vyžaduje rôzne vystupovania, ak nie dokonca odlišné

organizácie, Ja“ (Simon – Gagnon 1999: 30). V takejto situácii sa sexuálnym aktérom inkongruencia kultúrnej preferovanej [127/128] sexuality, vlastného sexuálneho konania a naratívu seba ako sexuálnej bytosti nemusí javiť a zrejme sa ani nejaví ako niečo neprirodzené. Pre subjekt je podstatné nakonfigurovať si skript, ktorý budú subjekt a/alebo ďalšie subjekty a/alebo kultúra považovať za (aspoň v danej situácii) zmysluplný.

Podľa Escoffiera (2003), pozerá sa na tzv. situačnú homosexualitu z freudovskej perspektívy, t. j. ako na produkt materiálnych obmedzení libida (napr. neprítomnosť partnerov opačného pohlavia), je nepochopením situačne homosexuálneho konania. Naopak, podľa autora, situované homosexuálne správanie umožňuje heterosexuálne sa identifikujúcim mužom špecifická konfigurácia rôznych typov skriptov: významnú úlohu tu zohráva jednak skutočnosť, že byť heterosexuálnym mužom, ktorý je – hoci aj za peniaze – schopný vieryhodne „stvárniť“ sex medzi mužmi, je gay kultúrou vysoko oceňovaná vlastnosť; jednak aspoň čiastočná kongruencia vystupovania účinkujúcich „na scéne“ a ich sexuálneho konania v reálnom živote (napr. participácia na – podľa možnosti – preferovaných sexuálnych praktikách); jednak je to, nepochybne, i adekvátna vnútorná racionalizácia dôvodov vystupovania heterosexuálov v gayporne, ktorú sú sami sebe, ako aj iným ľuďom, schopní predložiť (výhradnosť finančnej motivácie, lepší príjem ako v heterosexuálnom porne a pod.).¹² Čiže, na rozdiel od postulátu naratívnej psychológie o potrebe vytvoriť zo subjektotvorných diskurzov konzistentný „naratív Ja“ unifikujúci subjekt, skripty ponúkajú ešte väčšiu otvorenosť subjektu tým, že pripúšťajú jeho multidimenzionálnu inkongruentnú povahu.

V prípade gay-for-pay je cieľom čo najdokonalejšia simulácia gay sexu, performovanie sexu má byť uveriteľné; erekcie a orgazmy majú vyvolať dojem, že účinkujúci sú „reálne gaymi“ (Escoffier 2003: 537).¹³ Podstatou gay-for-pay, ako to vyplýva už z názvu, je (za peniaze) „robiť“ gaya – a tu sa žáner „broke straight boys“ ukazuje ako odlišný. Ako som totiž ukázal v predchádzajúcej časti, naratívy o zlomených heterosexuáloch sú vždy postavené na potvrdzovaní heterosexuality aktérov, ktorá funguje ako médium ich maskulinity.

Osobitnou problematikou v oboch žánroch je stelesňovanie roly penetrovaného (pasívneho, angl. slang. *bottom*) v homosexuálnom akte. Pre heterosexualitu je totiž penetrácia muža, povedané Prongerom, „najmocnejším zneuctením maskulinity v našej kultúre“ (Pronger 1990: 135; cit. in Forrest 1994: 98),¹⁴ pre gay kultúru je akýmsi potvrdením gay identity, resp. aspoň

12 Escoffier (2003: 541) uvádza, že jedným z najčastejších naratívov vysvetľujúcich účinkovanie heterosexuálnych mužov v gayporne je príbeh o tom, ako „naleteli“ „modelingovej“ agentúre, ktorá – ako sa ukázalo na castingu – bola v skutočnosti agentúra hľadajúca pornohercov, pričom zlomovým faktorom zotrvania v uchádzaní sa o prácu boli zväčša peniaze. [128]

13 Simpson (1994a: 133) naopak hovorí, že cieľom je samotný sex, nie potvrdenie identity: „V tomto naratíve ‚konverzie‘ heterosexuálny muž nie je konvertovaný na gay identitu, ale na ‚gay‘ sex.“ Avšak uveriteľnosť sexu ako sexu gayov vytvára v divákovi aspoň predstavu, že performujúci sú gayovia, a to je zrejme rozhodujúce. Porno je totiž ilúzia už z princípu. [128]

14 Podobne podľa Pierra Bourdieu (2000) nebezpečenstvo mužskej homosexuality pre kultúrnu preferovaný obraz heterosexuálneho muža spočíva – ako hovorí – vo „feminizácii maskulína“, v subverzii tradičnej mužskej roly. [128]

spochybnením identity heterosexuálnej. Penetráciu s jej absolútnou [128/129] symbolickou mocou dokonca možno označiť za centrálny prvok naratívu gaypornu, a to nielen v zmysle individuálnej pornosnímky, ale i pornohereckej kariéry ako metanaratívu, ako to naznačuje vo svojej interpretácii gay pornostar napr. Richard Dyer (2002b: 197): penetrácia je konečným „pokorením“ maskulinity, potvrdením gayskosti.¹⁵ Byť penetrovaný znamená prísť o panictvo v jeho gay zmysle. Viaceré gay pornohviezdy stavajú na odďaľovaní penetrácie seba celú svoju kariéru (Dyer 2002b), niektoré dokonca „nepodľahnú“ nikdy a v akomkoľvek sexuálnom akte vystupujú striktne ako aktívni (angl. slang. *top*). Aktívne tak o sebe vytvárajú obraz „mýtického penetrátora, ktorý sa nikdy nenechá penetrovat“ (Simpson 1994a: 134)

Sex na obe strany, doslova: mužská sexualita v biporne

Uvažovanie o porne a sexuálnej identite uzavriem krátkym pozastavením sa nad tzv. bisexuálnym pornom ako osobitným pornografickým žánrom s povšimnutiahodnými zákonitosťami.

Prvou a často kritizovanou vlastnosťou biporna je samotný obsah pojmu. Ako „bisexuálne“ sa totiž systémovo označuje len porno, v ktorom vystupuje najmenej jedna žena a najmenej dvaja muži, pričom – a to je rozhodujúce – aj mužskí aktéri spolu sexuálne interagujú. Za biporno sa nepokladá snímka zachytávajúca sex ženy s dvoma mužmi, v ktorej sa obaja muži „venuujú“ iba žene, dokonca väčšinou ani snímka, v ktorej sexuálne interagujú ženy s mužom a navzájom. Oba uvedené príklady sú chápané ako bežné heterosexuálne porno.

Bisexualita muža je vykreslená ako preferencia oboch pohlaví naraz. Muž je použiteľný „obojsstranne“, no, čo má osobitný význam, *súčasne*; napr. muž penetruje ženu a súčasne je penetrovaný mužom. Vizuálne totiž azda nejestvuje iný spôsob, ako bisexualitu zexplicitniť: ako jediná možnosť sa črtá zobrazenie muža v súbežnej sexuálnej interakcii s mužom a ženou. Takto je bisexualita uveriteľnejšia; dokonca uveriteľnejšia než v pomyselnom pornofilme, v ktorého scénach by hlavný „hrdina“ postupne striedal mužov a ženy. V rámci mainstreamovej heterosexuálnej pornografie ale – aj v súvislosti s gaypornom a bipornom – vyvstávajú ďalšie zaujímavé otázky. Do akej miery možno hovoriť o heterosexuálnom porne v prípade sexuálnej praktiky DP (z angl. *double penetration*, t. j. dvojité penetrácie), pri ktorej dvaja muži súčasne penetrujú vaginálny/análny otvor či ústa ženy, takže ich penisy sa zákonite môžu dotýkať? Koľko homosexuality je aspoň latentne prítomnej v praktike *gangbang*,¹⁶ kde vidíme mužov zdieľajúcich penetrovaný ženský subjekt (žánrovou normou je v tomto prípade vzájomná známosť mužov – ide o partiu kamarátov, bratstvo, športový tím a pod.), ako sa pri súloží vzájomne

---

15 Paralelu možno hľadať aj u herečiek účinkujúcich v heterosexuálnom porne, kde je evidentne za absolútne podvolenie sa pornopriemyslu považovaná až análna penetrácia. Tá je, navyše, i v naratíve heterosexuálneho porna viazaná na jeho vrcholovú fázu (schematicky sa tu sukcesívne radia orálny sex – vaginálny sex – análny sex). [129]

16 Skupinová sexuálna praktika s jedným penetrovaným subjektom (ženou, mužom) a väčšou či menšou skupinou penetrujúcich mužov. [129]

povzbudzujú? A čo podobný [129/130] (súvisiaci) pornožáner – *bukkake*¹⁷ ako ďalšia par excellence manifestácia maskulinity diskurzívne definovanej cez „pokorenie“ ženy masívnou multiplikovanou ejakuláciou? Nie sú potom gangbang a bukkake skôr oslavou maskulínnej sily, podávanej v kontexte homosociálnej túžby, než sexuálnym aktom medzi mužmi a ženou? Nie sú tieto praktiky vo svojej podstate viac homosociálne (a teda latentne homosexuálne) než heterosexuálne?

Homo „bez známok“ = hetero?

V anglo-americkom jazykovom prostredí sa v inzerátoch mužov hľadajúcich mužov (v časopisoch, na webstránkach) objavuje označenie *straight-acting* (t. j. „hetero-vystupujúci“, „hetero-pôsobiaci“),¹⁸ používané ako charakteristika inzerujúceho a/alebo adresáta inzerátu. Podobné označenia nie je problém nájsť ani na slovenských webstránkach ponúkajúcich možnosť zoznámenia (napr. na jednej z najnavštevovanejších slovenských webstránok *Azet.sk* s jej sekciou *Zoznamka.sk*): napr. „bez známok [gaskosti]“, „bez známok 4%“, „nie 4%-ní“, „hetero vyzerajúci“, „s hetero správaním“ či jednoducho „hetero“.¹⁹

Rozšírené slovenské označenie „bez známok“ naznačuje, že gay, homosexuál je príznakovou kategóriou – vzhľadom na neutrálne „hetero“ má „známky“, znaky Iného –, čo je plne v súlade s relačným princípom identity znaku postulovaným už štrukturalizmom (napr. podľa de Saussura je znak vymedzený všetkým tým, čím nie je; de Saussure 1996: 148).

---

17 Pri tejto praktike skupina mužov postupne alebo naraz ejakuluje do úst a/alebo na tvár a/alebo na telo ženy alebo muža. Praktika pochádza z Japonska, kde je v pornografii zakázané priame zobrazovanie sexuálneho aktu, preto sa pozornosť kamier sústreďuje na iné časti tela. [130]

18 Robert Payne poznamenáva: „Rozdiel medzi jednoduchým adjektívom (,maskulínny‘) a gramaticky komplikovaným ,straight-acting‘ tu naznačuje posun v ontologickej istote: rozdiel medzi Ja ako bytím a Ja ako stávaním sa.“ (Payne 2007: 526) [130]

19 Hegemónna maskulinita významne štruktúruje gaskú identitu aj v tom zmysle, že femininita mužov býva zatracovaná aj v samotnej gay kultúre. Heterosexuálne vystupujúci gayovia „démonizujú zženštilý gaský stereotyp, ktorý vnímajú ako dominujúci mediálnu reprezentáciu gayov, pretože sa boja, že to slúži na konštruovanie normatívnej gay identity propagovanej inými gaymi a môže byť rozložená iba zväčšovaním viditeľnosti straight-acting gayov“ (Clarkson 2008: 369). Cez hetero gayov teda sprostredkovane pôsobí tlak hegemónnej maskulinity vylučujúcej mužskú homosexualitu a gay identita sa tak de facto „normalizuje“ zvnútra. Dominancia feminínnych gayov v médiách však nie je spôsobená (iba) samotnými feminínymi gaymi, ale zrejme skôr samotným sklonom médií presadzovať dominantný diskurz hegemónnej maskulinity, ktorý potrebuje na svoje potvrdenie jednoznačne stigmatizovateľné entity. Maskulíni gayovia, hetero gayovia a heterosexuálne vystupujúci gayovia sú, povedané termínom Julie Kristevy (1982), objektom; preto sa s nimi dominantný diskurz (ktorého povaha je silne binaristická) nedokáže vyrovnáť a volí jednoduchšiu stratégiu – diskurzívnu tabuizáciu. „Výhradné spájanie [ženskej maskulinity a mužskej femininity] s homosexualitou je [...] prostriedkom na dvojité (a teda ešte jednoznačnejšiu, efektívnejšiu) stigmatizáciu či ,genderovo neprispôsobivých‘, alebo homosexuálnych osôb.“ (Bočák 2007: 90) [130]

Subjektivitu heterosexuálneho, resp. heterosexuálne, bez známk homosexuality vystupujúceho gaya, treba chápať výsostne komplexne, ako to konštatuje aj Raewyn Connell (1992: 746): „Voľba muža ako sexuálneho objektu nie je len voľbou ‚tela s penisom‘; je to voľba stelesnenej maskulinity. Kultúrne významy maskulinity sú (vo všeobecnosti) časťou komplexu. V tomto zmysle je väčšina gayov ‚veľmi hetero‘.“ [130/131]

Na to, že pri výbere objektu túžby nejde len o osobu s určitými telesnými charakteristikami, ale o vysoko komplexnú bytosť, poukazuje aj Sedgwick, keď medzi množstvom charakteristík, prostredníctvom ktorých vymedzujeme svoju sexualitu, uvádza napr. aj „sebarepciu vášho preferovaného partnera ako gay alebo hetero“ (pozri Sedgwick 1994: 6–7).

Vo vzťahu sexuality a dominantnou kultúrou preskribovaného genderu, spočíva zásadný rozdiel medzi dvoma spoločnou politickou stratégiou unifikovanými queer kultúrami – lesbickou a gayskou: kým lesbická kultúra, z historického pohľadu významne spojená s feminizmom, tradičnú femininitu často kritizuje, gay kultúra zatiaľ tradičnú maskulinitu (minimálne symbolicky) stavia na piedestál, ponímajúc „maskulinitu ako sexuálny fetiš“ (Gough 1989, cit. in Mercer 2003: 280), čo potvrdzujú rôzne hnutia jestvujúce v rámci gay subkultúry, napr. „kožeňáci“ (angl. *leathermen*),²⁰ „medvedi“ (angl. *bears*),²¹ „gay skinheadi“,²² „kloni“ (angl. *clones*).²³

Treba doplniť, že autori inšpirovaní queer teóriou (napr. Edwards 2006: 76; Connell 1992; Hennen 2008) považujú spomenuté hnutia za (z hľadiska poukazovania na konštruktivistickú povahu identít ako kultúrnych kategórií, a teda aj maskulinity, žiaduci) queering maskulinity. Edwards (2006: 76) uvádza argumentáciu Johna Bristowa, podľa ktorého je maskulinita gay klonov „vyumelkovaná a hravá, teatrálna a falošná, úplne doslova nereálna“. Connell (1992: 742) zas považuje za formu rezistencie ako „zmocnenie sa hypermaskulínnej osobnosti“, tak aj „robenie niečoho šokujúco nemaskulínneho“.

---

20 Muži fetišizujúci kožené a latexové oblečenie, preferujúci BDSM praktiky. [131]

21 Porov.: „Bear kultúra je vnímaná ako spôsob rozširovania gayského verejného diskurzu so zámerom obsiahnuť (erotické) reprezentácie statných, chlpatých mužov, obzvlášť dôležitý v dobe, keď tomuto diskurzu hrozilo zúženie vylúčením všetkých okrem efebických, nezarastených a svalnatých tiel ako pravých objektov túžby gay pohľadu.“ (Johnson 2004) [131]

22 V tomto prípade ide o fetišizáciu špecifickej variety hypermaskulinity a úpravy zovňajšku stelesnenú v apolitických a antirasistických skinheadských komunitách. [131]

23 Mladí gayovia intenzívne pracujúci na fyzickej dokonalosti svojho tela častým posilňovaním a opaľovaním, s obľubou prezentujúci výsledky svojej „práce na sebe“ na parties. Subkultúra je tiež spojená s drogami a promiskuitou. [131]

Vo svojej podstate je performovanie heterosexuálnej (hyper-)maskulinity gaymi ekvivalentné *dragu*,²⁴ interpretovaného Judith Butler (1990) ako efektívna genderovo-subverzívna praktika. Aj v tomto prípade sa totiž identita vyhraňuje, preháňa, i tu sa symbolicky zvyrazňujú určité rysy (napr. charakter nonverbálnej komunikácie, spôsob obliekania, preferencia hudobného žánru či druhu alkoholu, manipulácia s hlasom, preferované sexuálne praktiky) dominujúceho genderu, čím sa vlastne tiež paroduje. Clonou, ktorá nám bráni v jednoznačnom priradení maskulinit performovaných predstaviteľmi gay kultúry, je jej naturalizácia založená na jej komonsenzuálnej „konsonancii“ s biologickým (mužským) pohlavím toho, kto ju predvádza. [131/132]

Nemožno sa však vyhnúť ani opačnej, pesimistickejšej interpretácii: z hľadiska štúdií gay identity je možné vysvetliť trend „heterosexualizácie“ (t. j. maskulinizácie) gaystva stelesnenej v subjekte heterosexuálneho gaya aj ako na rozkladanie gayskosti zo strany hegemonnej maskulinity; z tejto perspektívy je práve uzatvorená gay identita, premietnutá do praktík gay lifestyle, dominantnou formou, takže – hoc minoritná – môže byť ako celok „nabúravaná“. Pokiaľ sa na celú problematiku pozrieme z hľadiska queer teórie, azda by bolo – aspoň na prvý pohľad – na mieste tešiť sa z deesencializácie akýchkoľvek identít, teda aj minoritných (napr. gay). Radosť však chutí trpkou, pokiaľ si uvedomíme, že heterosexuálny gay je (post-)identitou, ktorá fakticky potvrdzuje spojenie heterosexuality a maskulinity.

METROSEXUALITA: KONZUMNÁ NARCISTICKÁ HETEROSEXUÁLNA MASKULINITA

Označenie metrosexuál zaviedol Mark Simpson (1994a, 1994b). O niečo neskôr ho autor charakterizuje takto: „Typický metrosexuál je mladý muž s peniazmi na utrácanie, žijúci v alebo v ľahkom dosahu metropoly [odtiaľ pomenovanie, pozn. M. B.] – pretože to je miesto, kde sú najlepšie obchody, fitká a kaderníctva. Oficiálne môže byť gay, hetero alebo bisexuál, avšak toto je úplne nepodstatné, pretože si evidentne zvolil seba samého za objekt svojej lásky a rozkoš ako svoju sexuálnu preferenciu.“ (Simpson 2002)

Simpson však poukazuje aj na to, že metrosexualita ako subjektivita je produktom konzumeristickej logiky kultúry (pozri aj Yaksich 2005, 2008; Gębala 2008) a snaženia reklamného odvetvia o transformáciu muža do cieľovej skupiny marketingu komodít feminínnej domény (oblečenie, kozmetika a pod.). Metrosexuála nazýva „fetišistom komodít, zberačom fantázií o mužstve, ktoré mu predáva reklama“ (Simpson 1999: 207) či priamo „chodiacim mokrým snom reklamného tvorcu“ (Simpson 2002). Kým západná kultúra donedávna považovala (a možno ešte

---

24 Slovo *drag* je pôvodne akronymom z angl. *dressed as girl*, tzn. oblečený ako dievča, odkazuje však na nosenie genderovo „neprimeraného“ oblečenia (*cross-dressing*) kýmkoľvek. Mužský drag ako manifestácia femininity (vnímaná tak aspoň pohľadom bežného publika) je o čosi akceptovanejšia ako iné stelesňovania femininity mužmi práve preto, že je chápaná ako prehnané hranie, divadlo s nadsádzkou, niečo ne-reálne, vďaka čomu nespôsobuje také napätie, ba naopak – môže byť zdrojom zábavy. [131]

stále považuje) inklináciu k „feminínnym“ produktom a ich používanie na úpravu vlastného zovňajšku za „prirodzenú“ záležitosť žien a gayov, u heterosexuálnych mužov ju vnímala ako nezvyklú – to je dôvod, prečo sa slovo metrosexuál tak široko ujalo (K 2004); ide totiž o novú, kultúrne príznakovú, pre maskulinitou ovládanú kultúru nie dostatočne čitateľnú pozíciu subjektu.

V dvojznačnom titulku svojho článku (*Metrosexuals Come Out*) John Warren (2003) nevďak naznačuje nielen to, že sa v spoločnosti metrosexuáli „objavili“, ale že ich verejné vystúpenie je vlastne akt do istej podobný zverejneniu sexuality u gayov, coming outu, keďže deklarácia gaystva i tohto nového urbánneho typu feminizovanej maskulinity je vystúpením proti hegemonnej maskulinite, jej spochybnením.

Michael Yaksich (2005) Simpsona za „splodenie“ metrosexuála kritizuje, pretože práve „nákazlivosť“ slova smerovala k jeho rýchlemu rozšíreniu a prakticky okamžitej reakcii lifestyleového priemyslu na novú, trhovo zaujímavú, (pretože) vysoko konzumnú identitu. Na vyváženie sa ale žiada dodať, že u Simpsona ako kultúrneho publicistu je reflektovanie trendov a ich podávanie v populárnej podobe očakávateľné; skôr „sťažovanie sa“ na [132/133] reflexivitu (kultúrne trendy – Simpsonove publicizmy – marketingové stratégie), je nenáležité, pretože reflexivita je integrálnou súčasťou súčasnosti.

Metrosexualita akceptuje objektifikáciu muža. Ide o diskurz, ktorý sa vymyká tradičnému nazeraniu na vzťah subjekt – objekt v súčasnej západnej vizuálnej kultúre: Liesbet van Zoonen napr. v kapitole o *gaze* ešte neuvádza (ako jedinú zo štyroch „základných“ kombinácií) možnosť „muži pozerajúci sa na mužov“ (van Zoonen 1994: 87n.). Ako hovorí Simpson (2004), metrosexualita nie je určená ženskému, ale mužskému publiku: „Hetero metroš preskúma 1. seba, 2. iných metrošov – ako inak zistiť, čo je túto sezónu „in“ – a 3. ženy, ktoré ladia k jeho kľúčovým farbám.“

Metrosexualita je maskulínnou voyeuristicko-narcistickou syntézou súčasnosti, v mužskom tele splýva pozícia subjektu a objektu. Logicky teda vyvstáva otázka (rovnako bežná a dosiaľ nezodpovedaná v každodennosti), do akej miery je glorifikácia mužského tela stelesnená metrosexualitou porovnateľná s jeho glorifikáciou v gay kultúre (osobitne prítomná napr. v kultúre „klonov“; pozri poznámku 23).

V súčasnosti medzi nimi jestvuje rozdiel, ktorý najlepšie vystihuje diferenciacia homosocialita (metrosexualita, sporno) – homosexualita (gay objektifikácia mužského tela). I keď sa dnes mnoho mužov pri úprave svojich tiel necháva inšpirovať trendmi, ktoré razia športovci (prítom konzumerizmus poznačil šport skôr než maskulinitu), zrejme bude hrať dôležitejšiu rolu asexuálny (resp., azda presnejšie, hegemonnou maskulinitou asexualizovaný) obdiv než sexuálna túžba. Kým, predpokladám, pre gayov je muž objektom v princípe sexuálnym, pre heterosexuálov je metrosexuál ako muž subjekt-objekt v princípe (heterosexuálnym) mužom, ktorý reprezentuje moderné mužstvo, a preto je možné obdivovať ho, byť naňho hrdý, a to už aj s pripuste-

ním jeho atraktivity a bez nutnosti vysvetľovať to;²⁵ no, navyše, interpretačnou komplikáciou je aj skutočnosť, že metrosexuálni športovci definujúci sa ako heterosexuáli sa dnes verejne uchádzajú o priazeň svojich gay fanúšikov, pózujúc napr. pre fotografy gay magazínov (napr. futbalista David Beckham; pozri aj Coad 2008: 147 a kapitolu o sporne ďalej v tomto texte).

Na rozdiel od narcizmu metrosexuality, pojem femininity v sebe narcizmus neobsahuje (o žene, ktorá sa chce ukázať na obdiv, sa nehovorí ako o narcistickom subjekte). Dôvodom je pretrvávajúca dominancia diskurzu maskulinity nad diskurzom femininity, čo ústi do definície ženského tela ako „prirodzeného“ objektu. Pravdepodobne internalizácia (naturalizovaných) zákonitostí dominujúceho maskulínneho diskurzu ženami spôsobuje, že mnoho žien metrosexualitu odsudzuje. Pravda, črtá sa aj interpretácia, že metrosexualita ako feminizácia a vizuálna objektifikácia muža je siahnutím na jednu z mála kultúrnych hodnôt hegemonnej femininity (resp. hyperfemininity) – ženskej krásy ako [133/134] objektu –, ktorú si, nepochybne, mnoho žien (či už s uvedomením si, že rola objektu je primárne definovaná maskulínnou kultúrou, alebo nevedomky) cení ako istú formu sociálneho kapitálu. Metrosexuál, obrazne povedané, siaha priateľke/kamarátke nielen na maskaru, nielen posúva poradovník v jej kaderníctve, ale siaha aj na kultúrnu hodnotu, ktorá dosiaľ bola jedným z mála ostrovov, na ktorých femininita (aspoň iluzórne) vládla.

Koncept metrosexuality nepopiera svoju inšpiráciu gay kultúrou.²⁶ V USA začala v roku 2003 káblová televízna sieť Bravo vysielat' reality šou založenú na zmene zovňajšku (v orig. *makeover*) s názvom *Queer Eye for the Straight Guy* (v preklade napr. *Queer oko pre hetero chlapíka*), v ktorej päť „famózných“ gayov (*The Fab[ulous] Five*), odborníkov na „in“ lifestyle, vytvára nový imidž heterosexuálnemu mužovi. Formát tak kombinoval dve základné súradnice metrosexuality, „oslavu mužského konzumerizmu a evokáciu gayských stereotypov“ (Becker 2009: 220–221). Hoci bol program vysoko sledovaný a okamžite sa stal objektom verejného diskurzu, kritika mu vyčítala, že výberom aktérov (všetko feminínne vystupujúcich gayov) a vôbec celým heteronormatívnym rámcom programového konceptu iba podporoval stereotypné vnímanie gayov ako jedincov, ktorí sú „od narodenia“ obdarení „absolútnym vkusom“.²⁷ Ani domnelý

25 Pomerne optimistickú víziu však treba vyvážiť poznámkou, že na mužov možno ešte stále pozerat' iba vtedy, ak to dovoľí hegemonná maskulínná kultúra: tá si vyberá, ktorý gaze bude povolený (pohľad heterosexuálneho muža; pochopiteľne, užšie muža istej etnicity, religionizity, triedy a pod.) a ktorý potlačený (gay gaze). Mocnejším kultúrnym tlakom na akceptáciu objektifikácie mužského tela je zrejme konzumerizmus než akceptácia neheterosexuálnych sexualít mužov. [133]

26 Dokonca ani metrosexuáli necítia potrebu vymedzovať sa voči gayom: „Absolútne mi to [spájanie metrosexuality s gayskosťou, pozn. M. B.] neprekáža. Nazvite to homosexuálne, feminínne, trendy, nie trendy – je mi to jedno. Pri tvorbe svojej vlastnej osobnosti chcem čerpať zo všetkých dostupných možností,“ vyjadril sa jeden mladý metrosexuál o svojom chápaní metrosexuality (d'Avignon; cit. in Warren 2003). [134]

27 Michael Yaksich hovorí o gayoch ako o „znalcoch spotreby“. Svoju osobnú skúsenosť s konzumeristickým stereotypom gaya zhrňa takto: „Pre mňa ako gaya je zložité vyhnúť sa tomu, aby som bol asociovaný s ‚nakupovacím know-how‘. Odpovedanie na otázky siahajúce od najvhodnejšej povrchovej úpravy dreva kuchynských príborníkov po ‚proste dokonalý‘ outfit na party sa istým spôsobom stali štandardnou súčasťou mojich každodenných interakcií s priateľmi.“ (Yaksich 2008) [134]

efekt zvýšenia viditeľnosti (visibility) gayov nie je jednoznačný: „Vizibilita v kultúre komodít je v tomto zmysle iba obmedzeným víťazstvom pre gayov, u ktorých je vítané, ak sú viditeľní ako konzumné subjekty, ale nie ako sociálne subjekty.“ (Hennessy 1994; cit. in Yaksich 2005: 30)

Tak či onak, postmoderná maskulinita cez metrosexuála absorbovala inšpirácie z gay kultúry (a teda čiastočne i femininitu); návrat k tradičnej maskulinite (Simpson hovorí o *retrosexuálovi*; pozri aj McFedries 2004) – hoci stále vynucovaný konzervatívnym tlakom hegemonnej maskulinity – tak už nie je, ako sa zdá, plne možný. Maskulinita musí metrosexualitu, a cez ňu aj gayskú kultúru, reflektovať. Simpson (2006b) v jednom zo svojich článkov kritizuje predstavu, že návrat k tradičnej maskulinite po „metro-ére“ je realizovateľný: naráža na viacero reklám, ktoré sa odvolávajú na koncept tradičnej maskulinity, degradujúc metrosexuála ako nedostatočného muža. Autor jedným zo svojich populárnych výrazov – tentokrát je to *hummersexuál* – naráža na kampaň automobilu značky Hummer z roku 2006. V nej je muž nakupujúci pri pokladni v supermarkete zeleninu či organické tofu (stereotyp zdravá strava = femininita) premeraný nie práve chápaným pohľadom muža stojaceho za ním, ktorý na bežiaci pás vykladá mäso, grilovacie uhlie či fľašu tvrdého alkoholu. Prvý nakupujúci je hodnotením „prototypovo maskulínneho“ nakupujúceho vyvedený z miery, no v zápätí mu padne zrak na titulnú stranu časopisu s terénnym [134/135] automobilom Hummer. Akonáhle vyjde z obchodu, vymieňa svoje staré auto za džíp, čo mu, ako tvrdí slogan reklamy – *Restore Your Manhood* –, umožní „obnoviť svoje mužstvo“.²⁸ Hummersexuálne popieranie metrosexuality je „falošnou maskulinitou“, ktorá sa, podľa Simpsona (2006b), svojou umelosťou vyrovná ostentatívnosti maskulinity performovanej *leather* či *bear* vetvou gayskej subkultúry. Hummersexuál teda nie je návratom k „starej dobrej mužnosti“, ale v skutočnosti ide iba o „upgrade“ metrosexuála: muža, ktorý sa vyrovnáva s feminizáciou maskulinity okázalým vzývaním tradičného mužstva.

SPORNO: (HETEROSEXUÁLNI?) MUŽI VIZUÁLNYM OBJEKTOM (HETEROSEXUÁLNYCH?) MUŽOV

Pohľad heterosexuálneho muža dominantnej etnicity sa dosiaľ zvykne vo feministických mediálnych štúdiách považovať za recepčnú univerzáliu, tvarujúcu celú vizuálnu kultúru spoločností západného typu (napr. van Zoonen 1994: 87n.). Mužský pohľad zhmotnený v psychoanalýzou inšpirovanom koncepte (*male*) *gaze* je mocensky „nabitým“, pohľadom, ktorý sám seba definuje (a naturalizuje) ako Subjekt a Druhé (ženu) ako objekt. Tento pohľad je vlastne pohľadom symbolicky penetrujúcim, dobývajúcim. Ako konštatuje van Zoonen (1994: 101), ak sa muži na fotografiách dostanú do pozície objektov, pôsobia, akoby sa to stalo iba náhodou.

„[Mužské telo] nie je určené na to, aby sa naň pozeralo túžobným pohľadom. [...] Tvrdosť a napätosť tela sa usiluje prezentovať ho ako vonkoncom maskulínne, vylúčiť akékoľvek zaoblenia a priehlbiny a ponechať len rovné línie a plochy. [...] Avšak predovšetkým nie žiaduce pre iných mužov, pretože rozhodne nie je mäkké

28 Reklama je dostupná na *Adland.tv*: <http://adland.tv/commercials/hummer-restore-your-manhood-2006-30-usa> (7. 8. 2009). [135]

a feminínne; zarastené, ak treba, no nie hladké; kosť a sval, nie krv a mlieko. Zdá sa, že maskulínne telo je Rambo, nie Rimbaud.“ (Easthope 1986 cit. in van Zoonen 1994: 98)

Nový spôsob vizuálnej prezentácie mužského tela, inšpirovaný ikonografiou gay popkultúry, osobitne gayporna, ktorý si našiel živnú pôdu v prostredí konzumnou kultúrou poznačeného mužského tímového športu, nazval Simpson (2006a) *sporno* – „miesto, kde sa šport a pornografia stretávajú a vytvárajú spektakulárny ‚money shot‘“. ²⁹ V úvode svojho článku publicista farbisto opisuje situáciu šatne športovcov, rozvíjajúc ju do prototypového naratívu gayporna, v ktorom pozápasové stretnutie tímu v šatni sklzáva do sexuálnych orgií: „Tímové športy na ihrisku nazerané deformujúcim pohľadom queer chalana vyzerajú ako sex v šatách – nasledovaný sexom bez šiat odohrávajúcim sa v šatni.“ (ibidem) Inšpiráciou konceptu, na ktorý sa autor odvoláva, sú reklamy a kalendáre športovcov nafotené pre gay [135/136] publikum, často obsahujúce výrazný homoerotický nádych (športovci sa dotýkajú, navzájom si premeriavajú svoje nahé telá, sebaisto a vyzývavo pozerajú priamo do objektívu a pod.). Príkladmi sú séria kalendárov s nahými francúzskymi ragbistami *Dieux dv Stade* (Bohovia zo štadióna)³⁰ alebo skupinové „sprchové inštalácie“ hráčov futbalového klubu AC Milan v spodnej bielizne značky Dolce & Gabbana.³¹

Ako ilustrácia akceptácie metrosexuality a sporna na záver témy môže poslúžiť rozhovor dvoch mladých mužov, ktorého svedkom sa stal autor tohto textu v lete tohto roku cestou v autobuse. Chlapci si krátili cestu hraním počítačovej hry s futbalovou tematikou na notebookoch. V istej situácii sa jeden z nich vyjadril na adresu hráča tmavej pleti rasistickou poznámkou, v ktorej prirovnal výzor daného hráča k opici. Reakciou spolucestujúceho bola pomerne prekvapivá otázka „Ale vieš, ako dobre vyzerá v skutočnosti?“, nasledovaná pritakaním druhej strany. Logicky sa tu ponúkla otázka, čo sa muselo v našej kultúre stať, aby vyslovenie onej vety nebolo nasledované homofóbnym protestom. Globalizovaná sporno-logika nateraz ponúka uspokojivú odpoveď.

NIEKOĽKO ZÁVEREČNÝCH POZNÁMOK

Preskúvanie aktuálnych trecích plôch medzi heterosexuálnou maskulinitou a gay/queer kultúrou odhaľuje ako vzájomné ovplyvňovanie, tak aj kontradikcie vo vzájomných vzťahoch týchto, podľa dominantného diskurzu nekompatibilných diskurzov. Na tomto nestabilnom povrchu, kde sa gayskosť a hegemonná maskulinita ovplyvňujú, sa rodí viera, že sexuálne akty

29 Angl. *money* – peniaze, *shot* – záber. Termín je pre svoju konotatívnu silu pomerne ťažko preložiteľný. Jednak odkazuje na vizuálny vrchol (audio-)vizuálneho diela vo všeobecnosti, najdrahší, najpôsobivejší záber, jednak sa v pornopriemysle používa na označenie záverečného záberu s viditeľnou, t. j. vonkajšou ejakuláciou muža (záber, za ktorý sa najviac platí, pretože je „dôkazom“ orgazmu). Zdá sa – aj v kontexte Simpsonovho diela ako celku –, že oba významy sa v autorovej definícii sporna prelínajú. Viac napr. heslo *Money Shot* na Wikipedii. [135]

30 Coad tu poukazuje na analógiu s antickou fetišizáciou atletického tela, reprezentovanou v uvedenom kalendári napr. aj latinským písaním *v* miesto *u* (Coad 2008: 155). [136]

31 U Davida Coad (2008: 143n), ktorý problematiku sporna podrobne zmapoval, možno nájsť ďalšie príklady. [136]

subjektov „automaticky“ konštituuju určitú identitu (ako jednotlivca, tak aj identitu ako kultúrnu kategóriu): príkladom je gayporno s heterosexuálnymi účinkujúcimi (*gay-for-pay*) ponímané z pohľadu gayov, no i mnohých heterosexuálov, ktorí akt považujú za potvrdenie gay (alebo aspoň bisexuálnej) identity. Gayskosť sa, navyše, stáva „nepopierateľnou“, akonáhle mužský subjekt vystupuje v pozícii penetrovaného – niečoho „tak gay“ predsa heterosexuál „nemôže“ byť schopný.

Naopak, v iných prípadoch akoby bol vzťah sexuálnych aktov a identity úplne rozviazaný: napr. pri sporne ani jeho performovanie, ani jeho obľuba nekonštituuje gayskosť. Porovnateľne je to v prípade „zlomených hetero chalanov“, u ktorých je akt pre sexualitu nepodstatný (čiasťočne to platí pre ženy/dievčatá performujúce „lesbické“ šou v diskobaroch či „lesbické“ scény v porne, pravda, nutné je zohľadniť „prirodzenosť“ bisexuality žien definovanú mainstreamovou maskulínnou kultúrou), čo vierohodne interpretuje teória sexuálnych skriptov. Zrejme stačí svoju heterosexuálnu identitu jasne deklarovať; potom už o nej nemožno pochybovať. [136/137]

Črtajú sa náznaky éry, v ktorej čo i len trochu maskulínnejšie vystupujúci gayovia prestávajú deklarovať svoju identitu ako „gay“. Objavujú sa heterosexuálni muži, ktorí sa sexuálne stretávajú s mužmi a nepociťujú potrebu svoju heterosexuálnu identitu prehodnocovať. Nezriedka pritom gayov odmietajú a dehonestujú – nemusí pritom ísť o priamy útok na gay kultúru, stačí nenápadná požiadavka, aby (potenciálne) objekty sexuálnej túžby boli „bez známok“. Heterosexuálne definovaná maskulinita si teda udržiava hegemoniu nad gay identitou, prisvojujú si právo definovať ju; tým, že existenciu pevnej gay identity naďalej odsudzuje a sponchybnuje. Sociálna vizibilita gayov tak vplyvom ich „normalizácie“ klesá. Gay dilemu z normalizácie vystihujú slová, ktorými jej dôsledky v jednom z rozhovorov uskutočnených pri získavaní podkladov k tomuto textu zhrnul istý gay: „Celý čas sa snažíme dosiahnuť to, aby sme boli ako ostatní. Teraz, keď sme zapadli, rozplynuli sme sa medzi nimi.“

Identita sa v mnohých sférach ruší, nastupuje performovaná subjektivita, kde je subjekt kontinuálnym, fluidným diskurzívnym projektom. Sexualita sa definuje ako súbor konkrétnych ad hoc aktov, neviazaných na „vnútro človeka“ (identitu). Ide vlastne o kultúrnu absorpciu postštrukturalistickej konceptualizácie subjektu. Vyzerá to tak, že je to v súlade s ideou pomosexuality ako snahou prekonať v oblastiach pohlavnej, genderovej a sexuálnej identity akékoľvek „nálepkovanie“. Akoby sme sa blížili k tomu, čo chce queer teória svojou kritikou dosiahnuť.

Tento „celoplošný“ queering je však len chimérou. Ideál postmodernizmu so zrušenými „škatuľkami“ funguje iba zdanlivo a ak áno, tak veľmi obmedzene v porovnaní s tým, čo sa navonok deklaruje. V skutočnosti ide o vstrebávanie minoritných identít dominantnou kultúrou (všetci už „sme“ feministi/ky, všetci „sme“ bi...),³² čo môže byť (aspoň v tejto prechodnej fáze –

32 Podľa skúseností autora textu mnohí študenti na hodinách venovaných problematike genderových štúdií suverénne konštatujú, že rodové rozdiely už dnes nie sú natoľko pevné, že si ich už natoľko neuvedomujú, že niektoré problémy už „nemá zmysel“ rozoberať. Pri posune diskusie do zložitejších kontextov však tento naoko milý relativizmus, žiaľ, končí a uvažovanie o genderových kategóriách sa vracia do stereotypných koľají. [137]

ak je to prechodná fáza) nebezpečenstvom pre identity, v ktorých sa už ľudia cítili aspoň ako-tak bezpečne, stabilne.

Nová forma konzumnej maskulinity, stelesnená v metrosexuálovi, ako aj spornografická ikonografia sú voyeursko-narcistickou oslavou „božskosti“ mužského tela, na ktorej sa má podieľať (a, samozrejme, nielen prizieraním sa, ale aj finančne) celé (najmä) mužské obecnstvo. Výber gay gaze ako centrálnej vizuálnej logiky tohto predstavenia je pozoruhodne trufalý, keďže tímové športy sú dosiaľ spájané s hyperrealizáciami maskulinity.

Mužská starostlivosť o vlastné telo sa prestáva chápať ako feminínna – to by totiž protirečilo logike konzumerizmu. Byť hetero a mať pritom *queer eye* sa cení ako prejav novej kultivovanosti. Queering maskulinity je zhovievavo odpúšťaný športovým hviezdám (sú predsa slávnici, preto majú nárok „uletieť si“) a ich heterosexuálnym nasledovníkom. Akonáhle sa však gay gaze naplní „pravým“ významom slova gay a transformuje vizuálny objekt z objektu (hoc aj bezbrehého) *obdivu* na objekt sexuálnej *túžby*, športové stars [137/138] identifikované s rolou absolútnych komodít idú bez problémov ďalej, no – zvyšok kultúry zneistie. Niektoré hranice sa skrátka neprekračujú: gaya možno „hrať“, problémom ostáva ním „byť“.

Jedna z kníh Marka Simpsona (1999) nesie dvojznačný názov, zdôrazňujúci neurčitú, tekutú podobu súčasných maskulínit: *It's a Queer World*. Skutočne: toto je zvláštny svet. No – naozaj je to aj *queer* svet?

LITERATÚRA:

- Becker, Ron. 2006. *Gay TV and Straight America*. New Brunswick – New Jersey – London: Rutgers University Press.
- Becker, Ron. 2009. „Guy Love: A Queer Straight Masculinity for a Post-Closet Era?“ Pp. 121–140 in *Queer TV: Theories, Histories, Politics*. Ed. Davis, Glyn – Needham, Gary. London – New York: Routledge.
- Bočák, Michal. 2007. „Viditeľné a neviditeľné v diskurze pohlavia, rodu a sexuality.“ Pp. 88–91 in *Mediálne kompetencie v informačnej spoločnosti*. Ed. Magál, Slavomír – Mistrík, Miloš – Petranová, Dana. Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda. (dostupné online: http://michalbocak.weebly.com/uploads/2/8/1/2/2812791/bocak_pohlavie-gender-sexualita_diskurz_2007.pdf – 9. 9. 2009).
- Bourdieu, Pierre. 2000. *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum.
- Bussel, Rachel Kramer. 2006. „Gay Until Penetration: Hetero Men Grapple With Being Taken For Fags.“ P. 154 in *Village Voice* 2006, r. 51, č. 25.
- Butler, Judith. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Clarkson, Jay. 2005. „Contesting Masculinity's Makeover: Queer Eye, Consumer Masculinity, and 'Straight-Acting' Gays.“ Pp. 235–255 in *Journal of Communication Inquiry* 2005, r. 29, č. 3.
- Clarkson, Jay. 2006. „'Everyday Joe' versus 'Pissy, Bitchy, Queens': Gay Masculinity on StraightActing.com.“ Pp. 191–207 in *The Journal of Men's Studies* 2006, r. 14, č. 2.
- Clarkson, Jay. 2008. „The Limitations of the Discourse of Norms: Gay Visibility and Degrees of Transgression.“ Pp. 368–382 in *Journal of Communication Inquiry* 2008, r. 32, č. 4.
- Coad, David. 2008. *The Metrosexual: Gender, Sexuality, and Sport*. Albany: State University of New York Press.

- Connell, Raewyn W. 1992. „A Very Straight Gay: Masculinity, Homosexual Experience, and the Dynamics of Gender.“ Pp. 735–751 in *American Sociological Review* 1992, r. 57, č. 6.
- D'Emilio, John. 1983. „Capitalism and Gay Identity.“ Pp. 100–113 in *Powers of Desire: The Politics of Sexuality*. Ed. Snitow, Ann – Stansell, Christine – Thompson, Sharan. New York: Monthly Review Press. [138/139]
- Dixon, Wheeler Winston. 2003. *Straight: Constructions of Heterosexuality in the Cinema*. Albany: State University of New York Press.
- Dowsett, Gary W. – Williams, Herukhuti – Ventuneac, Ana – Carballo-Diéguez, Alex. 2008. „Taking it Like a Man: Masculinity and Barebacking Online.“ Pp. 121–141 in *Sexualities* 2008, r. 11, č. 1–2.
- Dyer, Richard. 2002a. *Only Entertainment*. 2nd ed. London, New York: Routledge.
- Dyer, Richard. 2002b. *The Culture of Queers*. London – New York: Routledge.
- Edwards, Jason. 2009. *Eve Kosofsky Sedgwick*. New York – London: Routledge.
- Edwards, Tim. 2006. *Cultures of Masculinity*. New York – London: Routledge.
- Emig, Rainer. 2000. „Queering the Straights: Straightening Queers: Commodified Sexualities and Hegemonic Masculinity.“ Pp. 207–226 in *Subverting Masculinity: Hegemonic and Alternative Versions of Masculinity in Contemporary Culture*. Ed. West, Russell – Lay, Frank. Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- Escoffier, Jeffrey. 1998. *American Homo: Community and Perversity*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.
- Escoffier, Jeffrey. 2003. „Gay-for-Pay: Straight Men and the Making of Gay Pornography.“ Pp. 531–555 in *Qualitative Sociology* 2003, r. 26, č. 4.
- Escoffier, Jeffrey. 2009. *Bigger than Life: The History of Gay Porn Cinema from Beefcake to Hardcore*. Philadelphia – London: Running Press.
- Fafejta, Martin. 2004. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jana Piszkiwicze.
- Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge – Malden: Polity Press.
- Fairyington, Stephanie. 2004. „The New Post-Straight.“ Pp. 33–34 in *The Gay & Lesbian Review Worldwide* 2004, r. 11, č. 6.
- Flood, Michael. 2008. „Men, Sex, and Homosociality: How Bonds between Men Shape Their Sexual Relations with Women.“ Pp. 339–359 in *Men and Masculinities* 2008, r. 10, č. 3.
- Forrest, David. 1994. „We're Here, We're Queer, and We're Not Going Shopping': Changing Gay Male Identities in Contemporary Britain.“ Pp. 97–110 in *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*. Ed. Cornwall, Andrea – Lindisfarne, Nancy. London – New York: Routledge.
- Gębala, Przemysław. 2008. „Homo Consumens.“ Pp. 11–30 in *Studia Medioznawcze* 2008, r. 35, č. 4.
- Goldstein, Richard. 2002. „The Myth of Gay Macho.“ In *The Village Voice*. (dostupné online: <http://www.villagevoice.com/news/0226.goldstein.35992.1.html> – 5. 8. 2009).
- Hayes, Brandon – Summers, Claude J. 2006. „Sissies.“ In *gbtq: An Encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender, and Queer Culture*. Ed. Summers, Claude J. (dostupné online: www.gbttq.com/social-sciences/sissies.html – 5. 8. 2009).
- Heasley, Robert. 2005. „Queer Masculinities of Straight Men: A Typology.“ Pp. 310–320 in *Men and Masculinities* 2005, r. 7, č. 3. [139/140]

- Heasley, Robert. 2007. But You're So Queer for a Straight Guy! Affirming Complexities of Gendered Sexualities in Men. Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, TBA, New York, New York City, Aug 11, 2007. (dostupné online: http://www.allacademic.com/meta/p184768_index.html – 24. 7. 2009).
- Hennen, Peter. 2008. *Faeries, Bears, and Leathermen: Men in Community Queering the Masculine*. Chicago – London: The University of Chicago Press.
- Ingraham, Chrys (ed.). 2005. *Thinking Straight: The Power, the Promise, and the Paradox of Heterosexuality*. New York – London: Routledge.
- Johnson, Matthew D. 2004. „Bear Movement“. In *gbtq: An Encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender, and Queer Culture*. Ed. Summers, Claude J. (dostupné online: http://www.gbtq.com/social-sciences/bear_movement.html – 5. 8. 2009).
- K, Sean. 2004. „Enter the New Man; The Metrosexual Has Aesthetic Sense, Cares About His Looks and Works on His Lifestyle. And, Guess What? He's Not Gay.“ P. 24 in *South China Morning Post*, 15. 3. 2004.
- Kaye, Jeremy. 2009. „Twenty-First-Century Victorian Dandy: What Metrosexuality and the Heterosexual Matrix Reveal about Victorian Men.“ Pp. 103–125 in *The Journal of Popular Culture* 2009, r. 42, č. 1.
- Kinsman, Gary. 2004. „Men Loving Men: The Challenge of Gay Liberation.“ Pp. 165–181 in *Feminism and Masculinities*. Ed. Murphy, Peter F. New York: Oxford University Press.
- Kort, Joe. 2008. „Straight Men Who Have Sex with Men (SMSM)“. In *gbtq: An Encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender, and Queer Culture*. Ed. Summers, Claude J. (dostupné online: www.gbtq.com/social-sciences/straight_men_who.html – 5. 8. 2009).
- Kristeva, Julia. 1982. *Powers of Horror: An Essay on Abjection*. New York: Columbia University Press.
- McBride, Dwight A. 2005. *Why I Hate Abercrombie & Fitch: Essays on Race and Sexuality*. New York – London: New York University Press.
- McFedries, Paul. 2004. „Retrossexual.“ In *WordSpy*. (dostupné online: <http://www.wordspy.com/words/retrossexual.asp> – 6. 9. 2009)
- McLelland, Mark. 2007. „The Best Website For Men Who Have Sex With Men: cruisingforsex.com.“ Pp. 79–86 in *Beautiful Things in Popular Culture*. Ed. McKee, Alan. Malden – Oxford – Carlton: Blackwell Publishing.
- Mercer, John. 2003. „Homosexual Prototypes: Repetition and the Construction of the Generic in the Iconography of Gay Pornography.“ Pp. 280–290 in *Paragraph* 2003, r. 26, č. 1–2.
- „Money Shot.“ In *Wikipedia.com*. (dostupné online: http://en.wikipedia.org/wiki/Money_shot – 10. 9. 2009).
- O'Reilly, Tim. 2005. *What Is Web 2.0*. (dostupné online: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> – 27. 9. 2009)
- Payne, Robert. 2007. „Str8acting“. Pp. 525–538 in *Social Semiotics* 2007, r. 17, č. 4. [140/141]
- Riedel, Brian. 1996. *Reading the Gay Male Body*. (dostupné online: <http://www.ibiblio.org/grendel/malebody/abstract.html> – 30. 8. 2009)
- Rusnák, Juraj. 1999. „O dramaturgii komunikačných rituálov – insígnie, dekorácie, rekvizity.“ Pp. 199–203 in *Varia VIII: Zborník materiálov z VIII. kolokvia mladých jazykovedcov*. Ed. Mira Nábělková, Eubor Králik. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV.
- Rusnák, Juraj. 2002. „Správy z druhej ruky“. *Komunikačné stereotypy a ich fungovanie v médiách*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity.
- Saussure, Ferdinand de. 1996. *Kurs obecné lingvistiky*. Praha: Academia.

- Sedgwick, Eve Kosofsky. 1985. *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*. New York: Columbia University Press.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. 1994. *Tendencies*. London: Routledge.
- Simon, William – Gagnon, John H. 1999. „Sexual Scripts.“ Pp. 29–38 in *Culture, Society and Sexuality: A Reader*. 2nd ed. Ed. Parker, Richard – Aggleton, Peter. London: UCL Press.
- Simpson, Mark. 1994a. *Male Impersonators: Men Performing Masculinity*. New York: Routledge.
- Simpson, Mark. 1994b. „Here Come the Mirror Men.“ In *The Independent*, 15. 11. 1994. (dostupné online: http://www.marksimpson.com/pages/journalism/mirror_men.html – 7. 8. 2009).
- Simpson, Mark. 1999. *It's a Queer World: Deviant Adventures in Pop Culture*. New York – London: The Haworth Press.
- Simpson, Mark. 2002. „Meet the Metrosexual.“ In *Salon*, 22. 7. 2002. (dostupné online: <http://www.salon.com/ent/feature/2002/07/22/metrosexual/print.html> – 7. 8. 2009).
- Simpson, Mark. 2004. „Forget New Man. Now You're Hetero, Retro or Metro.“ In *The Observer*, 27. 6. 2004. (dostupné online: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/jun/27/gender.menshealth4> – 7. 8. 2009).
- Simpson, Mark. 2006a. „Sporno.“ In *Out*, July 2006. (dostupné online: <http://out.com/detail.asp?page=1&id=18728> – 7. 8. 2009).
- Simpson, Mark. 2006b. „G2: Who Are You Calling Hummersexual?“ P. 2 in *The Guardian*, 10. 10. 2006.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. 1987. „Subaltern Studies: Deconstructing Historiography.“ Pp. 197–221 in *In Other Worlds: Essays in Cultural Politics*. New York, London: Methuen.
- van Zoonen, Liesbet. 1994. *Feminist Media Studies*. London: Sage.
- Ward, Jane. 2008. „Dude-Sex: White Masculinities and 'Authentic' Heterosexuality Among Dudes Who Have Sex With Dudes.“ Pp. 414–434 in *Sexualities* 2008, r. 11, č. 4.
- Warren, John St. 2003. „Metrosexuals Come Out.“ P. 9 in *The New York Times*, 22. 6. 2003.
- Williams, Linda (ed.). 2004. *Porn Studies*. Durnham: Duke University Press. [141/142]
- Yaksich, Michael J. 2004. „Consuming Queer: Buying Style or Acceptance.“ Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, San Francisco, 14. 8. 2004. (dostupné online: http://www.allacademic.com/meta/p108982_index.html – 7. 8. 2009).
- Yaksich, Michael J. 2005. „Consuming Queer: A Study in How Consumer Trends Influence Social Acceptance.“ In *Elements: Research Journal of Boston College*. Ed. Wiles, Gregory. (dostupné online: <http://www.bc.edu/research/elements/issues/2005s/elements/issues/2005s/elements-spring2005-article3.pdf> – 7. 8. 2009).
- Yaksich, Michael J. 2008. „Connoisseurs of Consumption: Gay Identities, and the Commodification of Knowledgeable Spending.“ In *Consumers, Commodities & Consumption* 2008, r. 9, č. 2. (dostupné online: <http://csrn.camden.rutgers.edu/newsletters/9-2/yaksich.htm> – 7. 8. 2009).

Abstract

Porno, Metro, Sporno: Contemporary Gay/Queer Culture and Straight Masculinities

Michal Bočák (University of Prešov in Prešov, Slovakia)

In this study I interpret the interaction of gay/queer culture and straight masculinities, especially the hegemonic masculinity. I concentrate on gay porn, observing the ways it handles the category of heterosexuality: on the one hand, gay porn fetishises it as an ultimate masculinity (in so-called straight gay porn), on the other hand, it tries to dominate it, at least symbolically (e.g. in genre “broke straight boys”). I also analyse the “gay-for-pay” phenomenon and so-called “bisexual porn”. Furthermore, I analyse the possible on-set of a post-identity, indicated by several authors, according to which “fix” identities yield to the current positioning of subjects on the basis of performed sexual practices (e.g. gay identity is being replaced by the “men who have sex with men” label). A new visual discourses of consumer culture, connected to masculinity, are metrosexuality and sporno. Metrosexuality represents a new type of masculinity of urban origin fetishising the male body, sporno a new iconography inspired by gay porn, putting up (straight) men into admiration of men of any sexuality. On the basis of these examples I conclude that despite the seeming democratization of identities, evoking the success of the queer theory or a postmodern „pomosexuality“ concept, all identities still remain controlled by the hegemonic masculinity, moreover, at present they are being noticeably subjected to the consumerist logic.

Keywords: *gay – queer – masculinity – hegemonic masculinity – heterosexuality – porn – identities – post-identity – metrosexuality – sporno – gaze – consumerism.*

Poznámka autora

Bibliografický údaj printovej verzie: Bočák, Michal: Porno, metro, sporno: súčasná gay/queer kultúra a heterosexuálne maskulinity. In: Topinka, Daniel – Zahradka, Pavel – Foret, Martin – Fafejta, Martin – Hrabal, Jiří (eds.): Kultura – Média – Komunikace Speciál 2/2009. (Vyprávění – identita – difference. Vybraná témata kulturních studií.) Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 121 – 142.

Pre prípad potreby presného uvedenia zdroja v súlade s printovou verzou štúdie sú zlomy strán vyznačené príslušnými číslami v hranatej zátvorke oddelenými lomkou a zvýraznenými svetločervenou farbou (napr. [100/101]). Rovnako stranou, prípadne zlomom strany, sú osobitne označené poznámky pod čiarou.

V elektronickej verzii štúdie boli sfunkčnené hypertextové odkazy.

Časti štúdie boli 17. 2. 2010 zverejnené na stránke autora v sekcii *Texty* – <http://michalbocak.weebly.com/texty.html>.

Práca je sprístupnená od 7. 11. 2010 na webovej stránke <http://michalbocak.weebly.com>.

Na tento dokument sa vzťahuje licencia Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported dostupná na webstránke <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>.

Ak máte akékoľvek poznámky, otázky či návrhy týkajúce sa tejto alebo akýchkoľvek mojich prác, neváhajte ma kontaktovať.

michal.bocak@gmail.com

Michal Bočák

Ak chcete získať viac informácií o mojich prácach, navštívte moju webstránku michalbocak.weebly.com.